Magazin

// TEMA TJEDNA //

GRAĐANSKA ILI MALOGRAĐANSKA HRVATSKA (I.)

IVAN MARKEŠIĆ

MUĆENJE BISTRE VODE

PIXSELL

DR. SC. IVAN MARKEŠIĆ
Sociolog religije, redoviti profesor na Institutu društvenih znanosti "Ivo Pilar" u Zagrebu

U kakvome društvu živimo, je li ono više građansko ili malograđansko, napredno ili nazadno, moderno ili tradicionalno, više ili manje religiozno pitali smo dr. sc. Ivana Markešića, sociologa religije s Instituta "Ivo Pilar":

PRIVATNI INTERESI

- Hrvatsko društvo, unatoč nastojanjima mnogih 'nabrijanih' uskogrudnih, licemjernih i sebičnih hrvatsko-katoličkih rodoljuba, još uvijek je pluralno društvo. Karakterizira ga sve ono što ste naveli u svome pitanju, s tim što je više malograđansko negoli građansko, nazadno negoli napredno, tradicionalno negoli moderno, religiozno negoli nereligiozno. U tome hrvatskom društvu, kao i u Krležino vrijeme iz 1926., jedni uvjeravaju (bolje reći: obmanjuju) i sebe i druge da smo "u Evropi", dok drugi, kao nekoć Krležini stanovnici zagrebačkoga naselja Trnje, žive "zaostalo žalosno balkansko stanje". Mi smo društvo koje je permanentno na raskrižju - ostati ili otići. U njemu vlada palanački, malograđanski duh hrvatstva i katoličanstva, ili, kako bi to rekao srpski pisac Radomir Konstantinović u svome djelu "Filosofija palanke" (1969/2004), "duh između plemenskog, kao idealno-jedinstvenog i svetskog duha...To je duh, zaboravljen od istorije, koji pokušava ovaj udes da preobrazi u svoju privilegiju". A to znači da smo u duši i dalje samoupravljački proleteri (ne možeš me toliko malo platiti koliko ja malo mogu raditi), a u javnosti ispovijedamo plemensko endehazijsko hrvatstvo spremno za dom s prvim bijelim poljem. Željeli bismo biti sastavni i jednakopravan dio suvremene kršćanske Europe, željeli bismo stvoriti društvo rada i reda, ali življenom svakodnevnom praksom potvrđujemo svoju privrženost balkanskome uhljebničkom načinu uređivanja društvenih, političkih i pravničkih odnosa. U nas, a to potvrđuju najnoviji prosvjedi hrvatskih učitelja i srednjoškolskih i sveučilišnih profesora, kao i prosvjedi protiv stanja u hrvatskome pravosuđu, vrijedi izokrenuta priča: snaga (politička, stranačka - proizišla iz ljubavi prema hrvatstvu) caruje, um klade valja.

▼ ***Malograđanština postoji u svim razvijenim društvima, no kako se najčešće manifestira?***

- Teško mi je precizno odgovoriti na to Vaše pitanje, ponajprije stoga što se ni hrvatska, a ni europska sociologija nije posebno bavila fenomenom malograđanštine. Sve je ostalo u natuknicama. Stoga mlađim generacijama ostaje zadaća istražiti malograđanštinu - jednu od dugovječnijih boljki hrvatskoga društva. Posebno je potrebno istražiti onu malograđanštinu koju, kako navodi već spomenuti Miroslav Krleža, resi "ljubav spram hrvatstva", a koju u ovo vrijeme na izuzetno primamljiv način promoviraju gotovo svi predsjednički kandidati i njihovi medijski trabanti.
U svome tekstu iz 1926. "O malograđanskoj ljubavi spram hrvatstva" Krleža kaže: "Taj je pojam uslovljen prilikama, on je takoreći izazvan okolnostima, ali on kao snaga, i to 'ideološka', djeluje kod nas već stotinu godina. U tom začaranom krugu romantičnih sugestija, bolećiv klišej sentimentalnog, u sebe samog zaljubljenog hrvatstva postao je kreatorom i inicijatorom jedne političke svijesti, jedne izvjesne varijante takozvane kolektivne narodne volje, koja se ne podudara ni s interesima narodnim niti s istinom. Kako danas stvari stoje, ova hrvatska formula, nažalost, u rukama je preživjelih, konzervativnih, staromodnih snaga, koje djeluju isključivo po zakonu duševne tromosti.“
Teško je dati neku bolju dijagnozu stanja malograđanske kako jednoumno-liberalno-lijeve tako i desno-konzervativne i religiozno-fundamentalne svijesti suvremenoga hrvatskog društva negoli je ova. Mnogi se, držeći ruku na srcu (!), zaklinju u hrvatstvo, u jedinu nam Domovinu Hrvatsku, u našu pravednu borbu za slobodu i samostalnost (1941-45. i 1991-95), u spasenje koje nam treba doći preko Svete Majke Crkve Katoličke kako bi - djelujući 'po zakonu duševne tromosti' - ostvarili svoje privatne i interese svoje Partije i svoje Crkve.

NA RUBU PAMETI

▼ ***Negdje sam pročitao kako je hrvatski filistar čovjek ograničena malograđanskog mentaliteta, uskogrudan, licemjeran i sitničavo uporan u svojim pogledima i postupcima...***

- Navedenu definiciju filistra, odnosno malograđanina Filistejca nalazimo u Hrvatskoj enciklopediji. Trebalo bi ga, međutim, uzimajući u obzir suvremenu hrvatsku zbilju, prošiti dodatkom iz Rječnika hrvatskoga jezika Vladimira Anića, koji malograđanina definira u pejorativnom smislu kao pripadnika građanstva nesposobnog "za javnu djelatnost izvan svoga izravnog interesa i sigurnosti". U tome dodatku sadržano je sve ono što pripisujemo današnjem hrvatskom uhljebu, čovjeku koji živi samo za sebe i kojemu su tzv. (sve)hrvatski interesi u službi osobnih interesa i sigurnosti. Ne čudi stoga da ti naši rodoljubnim i hrvatstvom izbrazdanim plaštem ogrnuti filistri, malograđani, uhljebi, unatoč suvremenim društvenim gibanjima i dalje žele ostati u oklopu neponovljive prošlosti i u oklopu nacionalnog katoličkog hrvatstva i hrvatskoga katoličanstva. Svakodnevno nas uvjeravaju da posjeduju golemo znanje iz hrvatske nacionalne i crkvene povijesti, a zapravo nam lažu. Ta povijest ustaško-komunističkog zla služi im kao osnova za cjeloživotno preživakivanje jednog te istog. Oni svakodnevno mute bistru vodu, vrše reinterpretaciju povijesnih zbivanja (počevši od najviših državnih dužnosnika do onih polupijanih kafanskih analitičara), ulaguju se crkvenim velikodostojnicima kako bi od njih - a kao da je to teško! - dobili blagoslov za "uljepšavanje" daljnje i bliže hrvatske prošlosti i u njoj nastalog hrvatskog identiteta. Pri tome, međutim, zaboravljaju da ni u Hrvatskoj ni u Bosni i Hercegovini taj hrvatski identitet nije statičan, jednoznačan, da nije kristalno čist, da je identitetski šatiran. A to znači da je povijesno uvjetovan i da u sebi sadrži petrificirane natruhe drugih i drukčijih (tuđinskih, neprijateljskih) identiteta, kako onih s istoka: bizantsko-pravoslavnih, otomansko-islamskih, tako i zapadno-kršćanskih. Tvrdoglavost i upornost u ustrajavanju u neistinitom i ideološkom tumačenju povijesnih zbivanja, jedna je od konstanti takvih malograđanskih nastojanja. Nažalost, svoje zagovornike nalazili su i još uvijek nalaze u, kako je već rečeno, malograđanima na najvišim državnim i crkvenim pozicijama.

▼ ***Vaš zaključni komentar?***

- Ovo svoje "ulijetanje" u ocjenu mentaliteta velikoga dijela hrvatskih malograđana završio bih citatom iz Krležina teksta "Na rubu pameti" iz 1938. godine: "Primjećivao sam da su ljudi pod svojom maskom zapravo nesusretljivi, hladni, okrutno indiferentni spram svega što momentalno ne spada u sferu njihovog neposrednog interesa, da su ograničeni, dosadni, nametljivi, da se ogovaraju zbog nevjerojatne zaslijepljenosti, da ne ispunjavaju obaveze, da ne plaćaju dugove, da se majmunski slijepo, ograničeno, praznovjerno, tašto, slavohlepno guraju za životnim probicima (uglavnom probicima crijeva i tjelesne udobnosti)". **(D.J.)** ■

MENTALITET ZAMASKIRAN U POPULISTIČKU DEMAGOGIJU

HRVATSKI FILISTAR: ČOVJEK OGRANIČENOSTI, USKOGRUDAN, LICEMJERAN I SITNIČAVO UPORAN...

Pišu: Darko JERKOVIĆ/ Damir GREGOROVIĆ

Rijetko je tko pošteđen "malograđanskog virusa", bez obzira na to u kojoj se formi manifestirao i s kojim sadržajem dominirao u različitim društvenim pojavnostima.

Krležu, zbog svega što je o malograđanštini pisao, sitne duše, a naročito one koje se prepoznaju, proglašavaju mrtvim, bezobraznim, pokvarenim starcem...

Postoji puno lica i naličja malograđanštine. Te oznake, gotovo u pravilu negativnih konotacija, nije pošteđeno ni jedno društvo zapadnjačkog tipa i demokratskih dosega. Premda pojmovi malograđanština i malograđanin ni teoretski ni u praksi nisu strogo određeni, njihove se manifestacije itekako prepoznaju na mali milijun primjera iz svakodnevnog života.
Drugim riječima, ako uzmemo zdravo za gotovo definiciju prema kojoj je recimo malograđanin u pejorativnom smislu "pripadnik građanstva nesposoban za javnu djelatnost izvan svoga izravnog interesa i sigurnosti; filistar, klajnbirger", tada nije nimalo teško, zapravo je lako da lakše ne može biti taj pojam povezati s nekim od bliskih osoba, susjeda, rođaka, prijatelja, poslovnih partnera, pa i nas samih, a o politici i političarima da i ne govorimo. Jer malograđanština, napose malograđanski duh, mentalitet malograđana, vidimo, čujemo i prepoznajemo, ako se potrudimo, na svakom koraku.

KRLEŽA DANAS

Gledajući pak u širem i dubljem povijesnom kontekstu, malogađanština se provlači od stare Grčke, preko starog Rima, do Amerike i ovodobnih država Europe, pa i Azije. Podrazumijevajući pritom mentalitetski predznak u kojem prevladavaju tradicionalne konzervativne vrednote, ali i duboka ukorijenjenost u provincijske mitove, običaje i "pravila ponašanja". Kao često rabljeni pojmovi - malograđanština, malogađanstvo, malograđani - opstoje i u modernim urbanim kontekstima različitih društvenih, kulturnih, poslovnih i političkih slojeva, gdje se manifestiraju koliko na osobnoj razini, toliko i kroz pojedine skupine počevši od obitelji preko radnih i poslovnih okruženja do sfera visoke politike, gdje je danas drugo ime za malograđanštinu - politička korektnost! Drugim riječima, rijetko je tko pošteđen "malograđanskog virusa", bez obzira na to u kojoj se formi manifestirao i s kojim sadržajem dominirao u okvirima različitih društvenih pojavnosti.
U te i takve "različite društvene pojavnosti", kako to napominju neki sociolozi društva, u kojima je s lakoćom moguće prepoznati malograđanštinu i malograđane, pripada naravno i aktualna hrvatska politička scena sa svim svojim ideološkim aspektima, a u izvjesnoj mjeri i također aktualna sindikalna scena. Upravo su sindikati i njihove vođe, napose iz školstva, posljednjih tjedana aktualni zbog štrajka iniciranog nepovećanjem plaća od strane Vlade kao poslodavca u iznosu koji oni (sindikati) traže. U tom je kontekstu naime sadržana i malograđanština, izravna ili zamaskirana u populističku demagogiju posebno izraženu kroz "odnos" s Vladom kad se radi o povećanju plaća od 6 posto. Tu se sad ponašanje sindikata školstva pokazuje krajnje licemjerno, malograđansko, demagoško i politikantsko jer, premda su od Vlade dobili što su tražili (i više od toga, 6,12 %), sindikati školstva nastavljaju štrajk tražeći ponovno usklađivanje koeficijenata, ali i zato što nisu za to da i svi drugi, u javnim službama, dobiju isto povećanje plaće kao i oni, dakle u ukupnom iznosu od spomenutih 6,12 posto na godišnjoj razini. To jest evidentno malograđansko razmišljanje, iz nekih vlastitih interesa, premda ne baš i racionalno objašnjivo, jer, pobogu, ljudi, dobili ste što ste tražili i što vas briga što su to, taj iznos povećanja, dobili i neki drugi! Bilo bi komično da nije tragikomično. Štrajk se dakle nastavlja...
Ili kako bi to rekao Radomir Konstantinović, autor kultnog djela "Filozofija palanke": "Palanka nije u svijetu, ona je u duhu, svugdje je moguća!"
Iako je o hrvatskoj malograđanštini, nimalo je na štedeći, još početkom prošloga stoljeća pisao i **Miroslav Krleža**, ta se njegova razmišljanja doimaju i danas aktualnima. Tako Krleža u jednom od eseja poziva: "Uputite se, molim vas, budite ljubazni, sa mnom na terasu zagrebačkog Esplanade-hotela pa da otpočnemo naše nesuvremeno antimalograđansko razmatranje, a kako malograđanin poistovjećuje pojam hrvatstva s pojmom svog malograđanskog pogleda na svijet, to će za malograđanina takvo protumalograđansko gledanje biti svakako i protuhrvatsko...". Eto tako je između dva svjetska rata pisao Krleža u eseju naslovljenom "O malograđanskoj ljubavi spram hrvatstva". Pa, ako ima išta što je danas aktualno,

i što pogađa ravno u središte trenutka u kojem živimo, to je taj Krležin tekst.
Kako je već u više navrata primijećeno, sve je u njemu sadržano: primjerice, neki naši razvikani tajkuni od onih prvih iz 90-ih do današnjih, koji su se s obiteljima naselili u dvorce, kurije i vile diljem Hrvatske, a neki čak i sami sebi dodali plemenitaške titule s obiteljskim grbom koji su sami dizajnirali, a koji bi, pak, trebao predstavljati njihovo odvajkada plemenitaško podrijetlo. Tu su naravno i mnogi naši političari i njihove tlapnje, bolećive žalopojke ili kičasti stavovi o svemu i svačemu. Neizaobilazna je također "kulturna" i sva ostala elita, estradna ili sportska, a naročito oni koji se s figom u džepu vječito zaklinju na Domovinski rat kao i na svoju moralnost ili obrazovanje. Krleža je također sasvim točno i precizno detektirao da "i kod umiranja dijele se Hrvati na dva dijela: na mrtvace i na grobare. Mrtvaci se pokapaju, a grobari posluju s kamatnjakom".
Naravno, o malograđanštini danas, ali ne baš naročito često, progovaraju i naši suvremenici. Tako npr. **Bobo Jelčić**, kazališni redatelj i autor filma "Obrana i zaštita", koji je dobio sedam Arena na festivalu u Puli, u svom autorskom projektu "Na kraju tjedna", propituje stanje duha i ambicije, odnosno, traume srednje klase u posttranzicijskoj Hrvatskoj. Na pitanje u kojem se trenutku ta srednja klasa pretvara u malograđansku klasu i koliko je malograđanskim mentalitetom preplavljena Hrvatska, Jelčić odgovara: "U trenutku kad želi pod svaku cijenu održati status quo, bez obzira na situaciju i mogućnosti, dakle, kada ne želi promjenu i kad se čovjek ušanči u vlastitom komforu, te sam sebe definira do kraja života. U tom trenutku mogu se javiti mnoge nuspojave, od dekadencije do kiča, ali i neke radikalnije, poput nacizma, koji je, kao što znamo iz povijesti, niknuo upravo iz srednje klase. Što se tiče preplavljenosti malograđanskim mentalitetom, teško mi je odgovoriti na to pitanje, no činjenica jest da srednja klasa nije nastala promptno, ona je postojala na ovim prostorima i prije rata, u socijalizmu, kada je velik broj ljudi živio komforno, bez obzira na taj nenarodni režim, tako da možemo reći da mi baštinimo tradiciju toga. To za nas nije neki odiozni pojam, to je pokušaj definiranja naših vlastitih pozicija unutar naših političkih okolnosti."

BITNI I VAŽNI

Virusa malograđanštine nisu pošteđeni ni mediji, napose oni s mainstream predznakom, koji također imaju svoju istinu baš o svemu i svačemu. Dakle, malograđanština je, priznali mi to ili ne, dio naše svakodnevice, ali da ne bude krivo shvaćeno, ne samo kada je riječ o društvenoj "crème de la crème" sceni nego i tzv. malom čovjeku. Jer sigurno smo svi puno puta upotrijebili riječ malograđanin i zapitali se jesmo li možda to baš i mi. I da, odnosno - ne, to nisu ljudi iz malog grada! To čak nisu ni ljudi sa sela, kako možda termin malograđanin zvuči pojednostavljeno, to su samo ljudi koji bi silno željeli biti građani, iako to nisu! Drugim riječima, trude se iz petnih žila biti ono što nisu. Posve slijepo se drže zacrtanog puta i stalo im je "što će selo reći". Međutim, zaključak je da građanin možete biti rođenjem, ali uzalud vam rodni list ako se tako ne ponašate. Isto tako, možete se roditi u selu koje civilizacije vidjelo nije, a biti veći građanin od pola malograđana koji su posve nedorasli zadatku suživota s ljudima. Kvaka je to koju je teško razriješiti. Ili čak objasniti. Jer naše je ponašanje prema drugim ljudima ono što će nas uvijek odati. To je malograđanština. To su oni ljudi koji bi najradije zalijepili etiketu nasred prsa samo da se vidi da je poznata marka. Vode se materijalnim, makar to značilo da im je materijalno najvažnije u životu. Ne zabrinjava ih duhovnost, moral, silno žele postati bitni i važni, makar to značilo ignoriranje osnovnih pravila ponašanja. To su svi koji na spomen svega što posjeduju spremno izrecitiraju cijenu, kao da je to bitno. Stil se ne može kupiti novcem, to je bar poznato. Kao ni sreća, a bome ni bonton. Prema mnogim mišljenjima, malograđani su oni ljudi koje potroše mjesečnu plaću na nepotrebni im luksuz pa zbog takvih stvari upadnu u dugove ili cijeli mjesec jedu kruh i mast. Ti ljudi stalno ističu svoje podrijetlo, tako stvarajući navodno bolju sliku o sebi. Ističu završene fakultete u prilikama kad ih nitko to nije pitao. To su ujedno ljudi koji žive onako kako misle da bi trebalo živjeti, a svoga života nemaju.
Malograđani obično i postignu nešto u životu, ali to stalno i ističu. Vode se društvenim položajem kao pravcem koji treba držati da ne bi pali niže nego što su si zacrtali, pa makar to značilo gledati operu koju ne razumiju samo da bi poslije mogli reći da su bili IN, iako su se nasmrt dosađivali i ništa nisu zapamtili. Ali kako se to inače čini u životu, sve navedeno ne znači da i oni koji takvi nisu ponekad i sami ne zaglibe u malograđanštinu. ■

Ženska (ali i muška) praksa

Na jednom je od portala osvanuo opis malograđanskog mentaliteta žene, ali iako neki političku korektnost također svrstavaju u malograđanštinu, mi ćemo ipak na tu etiketu pristati i biti politički korektni pa dodati da uglavnom sve navedeno može vrijediti i za muškarce. Dakle:

- brine što će drugi reći, iako tajno radi stvari koje misli da bi drugi osudili
- važno je da se uda za muža iz "poznate" obitelji
- jedina vrijednost kojoj teži - udaja
- ogovaranje drugih
- stalno samohvaljenje pred drugima, a malo ili nikakvo samopoštovanje kada je sama sa sobom
- uspoređivanje s drugima: kuće, stana, djece, muževa, obitelji, odjeće itd.
- natjecanje s drugim ženama
- čitanje, putovanje, kuhanje, bavljenje umjetnošću – samo zato što je to "in", a ne zato što to voli
- osuđivanje svega
- dijeljenje ljudi na "naše", "njihove"
- poznavanje informacija o drugim obiteljima do 15 koljena unatrag.
- omiljena rečenica: "Ja sam iz poznate obitelji" ili "To se meni nikad ne bi moglo dogodilo"
- osuđivanje druge žene ako je muž zlostavlja ili one koje imaju druge i drukčije ciljeve u životu itd....

Zaključak: Uglavnom žene (ali i muškarci) s malograđanskim mentalitetom nisu sretne!

ENTREPRENEUR

ZLATKO MILIŠA

OD MUHE VIDE SLONA

Z.PUSIC

DR. SC. ZLATKO MILIŠA
Redoviti profesor u trajnom zvanju, Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku

Provincija stanuje u glavama ljudi, a nije vezana za mjesto stanovanja. Gradska vreva s ispraznim druženjima dio je života "urbanih plemena" (B. Perasović). Ljudi u urbanim sredinama žive u patološkom ravnodušju prema drugima. Modernizam je pokopao društvenost.
Većina ljudi, neovisno o mjestu boravka, rukovodi se filozofijom nezamjeranja. Ljude sa stavom preziru jer nemaju svoje mišljenje. Sve što odskače od "normale" doživljavaju kao skandal. U takvim krugovima vlada učmala malograđanska atmosfera. Malograđani "stanuju" i u ruralnim sredinama. Ako susjed kupi traktor, ja moram imati bolji i noviji. Kritizeri vole moralizirati, ali ne i kritiku na svoj račun. Ne vole kada ih se savjetuje, ali vole savjetovati, moralizirati... Vide tuđe pogreške, a(li) ne i osobne. Šire defetizam i pretjeruju u svemu. Od muhe vide slona. Odbacuju istinu i sve one koji im je govore. Traže da ih ljudi cijene, a sve obezvrjeđuju. To su kritičari svega postojećega. U drugima vide krivca, a osobito su im na meti ljudi na položajima, dok one ispod sebe omalovažavaju kao nesposobne. Sve komentiraju i sve znaju - "sveznadari" su. Kritizeri donose sudove o drugima bez promišljanja.

POUČNE PRIČE

Navodim poučnu priču koja to zorno opisuje, iz knjige Božene Galoić "Terapijske priče": "Jednom davno išli otac i sin prašnjavim ulicama. Otac je sjedio na magarcu dok je dječak vodio uzicu na magarcu. 'Siroto dijete', reče jedan od prolaznika. 'Kako može otac tako mirno sjediti dok njegov sin jedva hoda!' Otac to primi k srcu te iza prvog ugla sjaha i popne dječaka na samar. Nije mnogo prošlo, a opet jedan prolaznik podiže glas: 'Kakva bezobraština. Mali klipan sjedi kao nekakav sultan na magarcu, dok njegov stari siroti otac mora pješačiti.' Ovo zabolje dječaka pa on oca zamoli da se i on popne na magarca. 'Je li itko to još vidio', prozbori neka žena. 'Kakvo mučenje životinje!' Otac i sin se pogledaju i bez riječi sjašu s magarca. Jedva prođoše nekoliko koraka, a neki čovjek prozbori. 'Tako glup nikad ne bih bio. Zašto šećete tog magarca? Ništa ne radi, ne donosi vam nikakvu korist, pa još ni vas ne nosi?' Otac da šaku slame magarcu i reče sinu: 'Što god da radimo, uvijek će se naći netko tko će se tome protiviti. Moramo sami utvrditi što ćemo smatrati ispravnim.'"
Humoristični stihovi u čakavsko-lirskoj pjesmi istarskog kraja pjesnika Drage Gervaisa "Tri nonice" (iz prošlog stoljeća) govore o općem licemjerstvu, mani ljudi za ogovaranjem i tračanjem (susjeda) po lijenosti, rastrošnosti..: "Tri nonice stare pred kućun su stale i kritikale. I Katu, i Pepu, i Jelu, i Tonču debelu. Jedna da j' takova, druga onakova, jedna bi se rad ženit, druga se zna lenit, treća sve zafraja, četrta da ne vaja. A svet da se j' pokvaril, i prvo da j' boji bil. Tri nonice stare su kritikale od osme do polna. A kad je polne zvonilo, jednoj je doma poć bilo. Su dve ustale i nju kritikale."

KLONIM SE KRITIZERA

Pun kufer mi je kritizera. Takvih se klonim, kao i onih koji svoje frustracije rješavaju isključivošću. Ne mislim kao oni što kroz prizmu vlastite nepogrješivosti ne uočavaju ni ne poštuju (bogatstvo) različitosti drugih. Ne mislim kao oni koji zbog svoje samohvale, oholosti ili licemjerstva ne slušaju ljude oko sebe i u razgovorima nisu spremni preispitati svoje Ja. Onaj tko kritički razgovara, vidi izlaze iz problema. Onaj tko se bavi kritizerstvom, samo se jada ili pljucka na sve. Pričaju o svemu i svačemu, a ničemu se predano ne daju. Za takve kaže se da mlate praznu slamu. Takvi ne znaju za isprike. Kritizeri olako optužuju druge, ne uviđajući svoje silne mane. Kritizerima nikada nitko nije dovoljno dobar. Samcima prigovaraju da su čudaci, a one koji su u braku pitaju što će im tunel iz kojega nema svjetla. Ako su hrabri, onda su buntovnici bez razloga ili beskrupulozni osvetnici, a ako se ne bore, onda su mekušci ili razmažena derišta. Ako su okrenuti poslu, onda su karijeristi, a ako nisu, onda su neradnici.
Naš genijalni književnik Miro Gavran u romanu "Izgubljeni sin" sjajno opisuje kako je živjeti (na selu) pod teretom malograđanske sredine i označenog "problematičnog" sina Mislava. Opisuje majku, koja pod pritiskom javnosti na vlastitog sina gleda sa sumnjičavošću, a najčešće kao na "nenormalnog momka". Istodobno, Mislav je svakodnevno u očima mještana vidio podsmijeh, ali se nije suprotstavljao jer ga je majka učila da je najvažnije ostaviti "dobar dojam pred drugima". Jednog je dana upoznao djevojku Jasenku, koja je u njemu vidjela "najnježniju i najosjetljiviju osobu". Ljubav je obostrano planula. Jasenka je u njemu uočila suprotnost svim grubijanima. Čitatelje molim da pročitaju ovaj roman i njegov dramatičniji kraj!
I danski književnik Hans Christian Andersen u bajci "Ružno pače" otvara vječitu temu odbačenosti od okoline, samo zbog osude licemjerne okoline zbog izgleda, govora, različitosti - ove ili one, a da je na nama da se tom zovu jata, stada, krda... odupremo i da nađemo ono najljepše - labuda - u nama. Zašto ne prihvatiti razlike u izgledu ili ponašanju kao dio naše osobnosti ili posebnosti i da nam to bude znak da smo svi različiti. Problem je ako nemamo ništa svoje i ako smo opterećeni (stigmama) drugima i drukčijima.
Malograđani kao i manipulativni mediji potiču plemenske stigme vezane uz pripadnost određenoj rasi, nacionalnosti ili vjeroispovijesti. Medijskom generalizacijom stigmu pripisuju pripadnicima skupine - primjer romske djece (E. Goffman: Stigma - Notes on the Management of Spoiled Identity).
U Hrvatskoj (i danas) građani pitaju imaš li koga u Zagrebu da ti riješi problem. Moć je koncentrirana u Zagrebu. Oni koji su izvan Zagreba, mjere kilometre udaljenosti od metropole jer im se čini da je život u njoj uspješniji i ugodniji. Istina ima dva lica. Udaljeni od toga centra, ironično ga nazivam(o) "metropolizirana pamet". U malom mjestu Bilju pokraj Osijeka vlasnik etnoimanja znakovita naziva "Orlov put" 4. listopada 2014. mi je kazao: "Jučer kad sam se vratio iz Zagreba uhvatila me panika jer mi je Zagreb tako blizu. Nepuna tri sata vožnje vozilom do moje oaze mira."

MUCI U INAT

Margaret Mazzantini, talijanska autorica sjajnog romana "Napokon rođen", za svoje lažne prijatelje iz Rima rekla je da su "moreplovci nizina". Upoznala je jednog vedrog čovjeka s brdovitog Balkana, iz Bosne i Hercegovine, i upitala ga: "Kako možeš biti uvijek tako sretan?" On joj je odgovorio: "Jednostavno, gadi mi se tuga!" Selimović je (davno prije tog romana) opisao ponašanje ljudi u Bosni koji žive "muci u inat".
Nemali broj ljudi koji imaju uredan poslovni ili obiteljski život priznaje da pati od života bez prvog sadržaja. Žive dvostrukim životom. Elieen Mulligan u svojoj knjizi "Upravljanje životom" provocira pitanjem: "Što nam je važnije - odobravanje okoline ili vjernost svojim vrijednostima?" Eldridge Cleaver pred suvremenog čovjeka postavlja dvojbu: "Ili si problem ili rješenje." U polemikama s ljudima, prije nego što počnu govoriti o problemu, prvo ih upitam: "Što predlažeš/te?" Ako nema odgovora, dalje ne razgovaram. ■